

Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Verschillende perspectieven

*Een onderzoek naar de taakuitvoering van
zedenrechercheurs en hun bejegening van slachtoffers*

Inhoudsopgave

	Voorwoord	3
	Samenvatting	4
1	Inleiding	8
1.1	Aanleiding	8
1.2	Doelstelling	8
1.3	Centrale onderzoeksvraag	8
1.4	Onderzoeksaanpak	9
1.4.1	Afbakening	9
1.4.2	Samenwerking	10
1.4.3	Onderzoeksmethoden	10
1.4.4	Rapportage	11
1.5	Leeswijzer	12
2	Het proces in de praktijk	13
2.1	Het eerste contact na de melding	13
2.2	Het informatief gesprek	14
2.3	De bedenktijd voor het doen van aangifte	15
2.4	De aangifte	16
2.5	Het contact na aangifte gedurende het verdere onderzoek	16
3	Fricctie in de bejegening tijdens de zedenzaak	18
3.1	Opdracht van de zedenrechercheurs	18
3.2	Behoeften en verwachtingen slachtoffers	20
3.3	Momenten van frictie	20
4	Verklaringen vanuit twee perspectieven	24
4.1	Perspectief slachtoffers	24
4.2	Perspectief zedenrechercheurs	24
5	Slotbeschouwing, conclusie en aanbevelingen	28
	Bijlagen	
I	Gespreksmodel informatief gesprek	31
II	Afkortingen	33

Voorwoord

In 2019 onderzocht de Inspectie Justitie en Veiligheid (hierna: Inspectie) de taakuitvoering van de zedenrechercheurs en specifiek daarbinnen de bejegening van slachtoffers. Hiervoor ging de Inspectie onder andere in gesprek met zedenrechercheurs, hun leidinggevenden, het Landelijk Programma Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme van de Nationale Politie en met enkele vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie. Daarnaast nam de Inspectie zowel de ervaringen van slachtoffers (van mogelijke) zedenmisdrijven met de bejegening door de zedenrechercheurs mee in dit onderzoek, als de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers rondom hun contact met de zedenrechercheurs.

Ieder slachtoffer en elke zaak is uniek. Dit vraagt van de zedenrechercheurs maatwerk in de aanpak van zedenzaken en in de bejegening van slachtoffers. Het mag van de zedenrechercheurs verwacht worden dat zij zich – binnen hun mogelijkheden – inzetten om aan te sluiten op de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers. Uit het onderzoek blijkt dat het contact tussen zedenrechercheurs en slachtoffers over het algemeen goed verloopt. Daarnaast concludeert de Inspectie dat tijdens drie contactmomenten frictie kan ontstaan tussen de opdracht van de zedenrechercheurs, hun werkwijze en/of de behoeften en verwachtingen van slachtoffers.

Om goed uitvoering te kunnen geven aan hun opdracht, is het van belang dat zedenrechercheurs goed geoutilleerd zijn. De Inspectie concludeert echter dat elementen in de werksituatie van de zedenrechercheurs niet op orde zijn. Hierdoor ziet de Inspectie risico's voor de kwaliteit van hun taakuitvoering en in het verlengde daarvan voor de bejegening van de slachtoffers.

De Inspectie spreekt haar waardering uit voor de open houding en medewerking van alle betrokkenen bij dit onderzoek. Haar speciale dank en waardering spreekt zij uit naar de slachtoffers die meewerkten aan dit onderzoek en bereid waren hun verhaal te delen.

H.C.D. Korvinus
Inspecteur-generaal Inspectie Justitie en Veiligheid

Samenvatting

Aanleiding en onderzoek

De aanleiding voor dit onderzoek van de Inspectie Justitie en Veiligheid (hierna: Inspectie) is het verzoek van de minister van Justitie en Veiligheid om onderzoek te doen naar de belemmeringen die slachtoffers¹ van zedenmisdrijven ervaren bij het doen van aangifte en in het verdere strafproces. Dit verzoek is mede gebaseerd op het onderzoek van de Inspectie naar de Hoornse zedenzaak² en de motie van de Kamerleden Kuiken en Buitenweg.³

In dit onderzoek staat de vraag centraal hoe de bejegening van slachtoffers van (mogelijke) zedenmisdrijven vorm krijgt binnen de taakuitvoering van de zedenrechercheur. Daartoe betrok de Inspectie in dit onderzoek de zaken van 52 slachtoffers en is met 42 slachtoffers gesproken. Daarnaast zijn de auditieve opnames van het informatief gesprek beluisterd en zijn de dossiers bestudeerd. In de interviews met slachtoffers stond centraal hoe zij de aanpak van hun zedenzaak en het contact met de zedenrechercheurs hebben ervaren.⁴

De Inspectie sprak ook met vertegenwoordigers van de Nationale Politie en het Openbaar Ministerie (OM). In deze interviews stond centraal hoe zedenrechercheurs de zedenzaak aanpakken en hoe hierin aandacht is voor de bejegening van de slachtoffers.

De contactmomenten tussen zedenrechercheurs en slachtoffers conform werkinstructie

De zedenrechercheurs van de Teams Zeden en de slachtoffers hebben op verschillende momenten contact. Het eerste contact dat slachtoffers hebben met het Team Zeden is wanneer zij melding maken van een (mogelijk) zedenmisdrijf. Vervolgens vindt het zogeheten informatief gesprek⁵ plaats waarbij slachtoffers de

¹ In dit onderzoek staan de ervaringen van slachtoffers centraal. De Inspectie hanteert in dit rapport de term 'slachtoffer'. De politie hanteert overwegend de term melder.

² Inspectie Justitie en Veiligheid: 'Politieonderzoek in zedenzaak Hoorn binnen de daarvoor gestelde termijn, maar kritische kanttekeningen' (22 november 2017).

³ Kamerstukken II 2017/18, 34 775 VI Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie en Veiligheid voor het jaar 2018. Nr. 81 Gewijzigde motie van de leden Kuiken en Buitenweg ter vervanging van die gedrukt onder nr. 69.

⁴ De Inspectie is in dit onderzoek ondersteund door het Verwey-Jonker Instituut. De Inspectie deed niet eerder onderzoek naar de bejegening van zedenslachtoffers. Zij koos daarom voor het Verwey-Jonker Instituut omdat deze beschikt over expertise in het doen van onderzoek naar seksueel geweld en ervaren is in het spreken met slachtoffers van seksueel geweld.

⁵ Het informatief gesprek wordt aangeboden in alle zedenzaken, met uitzondering van zaken waarbij sprake is van zedenmisdrijven genoemd in de artikelen 239, 240, 240a, 254 en 254a van het Wetboek van Strafrecht. In die zaken wordt, indien de melder aangifte wil doen, deze zonder voorafgaand

politie informeren over wat er is gebeurd en waarbij de politie de slachtoffers informeert over het doen van aangifte, andere trajecten zoals hulpverlening en de verdere procedures. Slachtoffers krijgen – indien zij dit willen – vervolgens bedenktijd om te besluiten of zij al dan niet aangifte willen doen. Wanneer slachtoffers besluiten geen aangifte te doen en geen ambtshalve vervolging wordt ingesteld, sluit de politie na overleg met het OM de melding af. Wanneer slachtoffers besluiten wel aangifte te doen, volgt de aangifte. Na de aangifte start de politie haar onderzoek en kan er nadien nog contact plaatsvinden tussen het slachtoffer en de zedenrechercheur. De politie kan ook in samenwerking met het OM en op basis van alleen een melding of het informatief gesprek, direct een onderzoek starten.

Frictie tijdens drie contactmomenten

Tijdens de contactmomenten handelen de zedenrechercheurs vanuit hun opdracht en hebben slachtoffers hun eigen behoeften en verwachtingen. Over het algemeen sluiten deze op elkaar aan. Toch hebben slachtoffers ook negatieve ervaringen in het contact met de zedenrechercheurs. Deze doen zich vooral voor tijdens drie contactmomenten en ontstaan doordat de opdracht van de zedenrechercheurs, hun werkwijze en/of de behoeften en verwachtingen van slachtoffers niet op elkaar aansluiten:

1. Tijdens het informatief gesprek geven zedenrechercheurs een bredere invulling aan de instructie⁶ dan deze voorschrijft. De instructie schrijft voor dat zedenrechercheurs slachtoffers moeten informeren over de opsporingsmogelijkheden gericht op vervolging. Zij doen dit door de mogelijkheden en onmogelijkheden van de zaak en de consequenties van het doen van aangifte te bespreken. Zij bespreken echter impliciet en expliciet de slagingskans van een zaak door de kenmerken van de zaak en het slachtoffer in de voorlichting te betrekken. Wanneer de onmogelijkheden van de zaak en de negatieve consequenties van het doen van aangifte de boventoon voeren, voelen slachtoffers zich gestuurd om geen aangifte te doen.
2. Rondom de bedenktijd handelen zedenrechercheurs in de contactmomenten met slachtoffers niet conform instructie. Zij geven standaard bedenktijd mee, maken niet in samenspraak met slachtoffers afspraken en nemen na de bedenktijd niet altijd contact op met slachtoffers. Ten slotte bieden zedenrechercheurs onvoldoende concrete handvatten aan de slachtoffers die besluiten geen aangifte te doen maar nog wel een hulpvraag hebben.
3. In de periode na de aangifte voelen slachtoffers zich onvoldoende geïnformeerd door de zedenrechercheurs en ervaren onvoldoende persoonlijk contact. Slachtoffers verwachten meer van de zedenrechercheurs dan de instructie voorschrijft dat zij moeten doen.

Het perspectief van de slachtoffers en de zedenrechercheurs

De Inspectie ziet meerdere verklaringen voor het ontstaan van frictie in bovenstaande drie contactmomenten. Deze belicht de Inspectie vanuit het perspectief van de slachtoffers en vanuit het perspectief van de zedenrechercheurs.

Slachtoffers willen een goede informatiepositie en hebben er behoefte aan dat de zedenrechercheurs daadkracht in hun zaak tonen en oog hebben voor hun hulpvraag. Zij verwachten soms meer van de zedenrechercheurs dan die kunnen

informatief gesprek opgenomen. (Uit: Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme (2016) p. 8).

⁶ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme.

bieden. Slachtoffers hadden vanaf het moment dat zij melding maakten van hetgeen hen is overkomen, vaak ook geen idee wat hen te wachten stond. Zij gingen hierbij af op de voorlichting van de zedenrechercheurs. Hoewel de zedenrechercheurs de intentie hebben om het slachtoffer zo volledig als mogelijk voor te lichten over het proces, kunnen zij dit niet uitputtend doen. Het is voor slachtoffers ook niet altijd vanzelfsprekend dat zij tijdens het contact met de zedenrechercheurs proactief uitspreken wat hun behoeften en verwachtingen zijn. Ook de rol en de opdracht van de zedenrechercheurs blijft in de voorlichting onderbelicht. Dit heeft als gevolg dat de zedenrechercheurs onvoldoende beeld hebben van de behoeften en verwachtingen van het slachtoffer en het slachtoffer onvoldoende beeld heeft van wat zij mag verwachten van de zedenrechercheur.

Het perspectief van de zedenrechercheurs kenmerkt zich doordat zij dienen te handelen conform hun opdracht zoals die in hun instructie is vastgelegd. De zedenrechercheurs handelen echter niet altijd conform deze instructie. Daarnaast sluiten zij ook niet altijd aan op de behoeften en verwachtingen van slachtoffers. De Inspectie onderzocht dit nader en ziet mogelijke verklaringen in de werksituatie en in de persoonlijke sfeer van de zedenrechercheurs. De zedenrechercheurs ervaren in toenemende mate werkdruk. Hierdoor ervaren zij minder tijd en rust tijdens hun werk. De zedenrechercheurs prioriteren de activiteiten tijdens hun werk en wege af hoever zij deze activiteiten uitlopen. Hierdoor komen zij er bijvoorbeeld niet aan toe om aan hun zaken te werken zoals zij willen, om aandacht te hebben voor het slachtoffer zoals zij dat willen en om te reflecteren op hun werk.

De Inspectie ziet drie elementen in de werksituatie van de zedenrechercheurs die niet op orde zijn. Allereerst is er sprake van een krappe bezetting in de Teams Zeden. Door het hoge aantal niet inzetbare zedenrechercheurs komen er meer werkzaamheden bij de overige zedenrechercheurs terecht. Ten tweede zijn er onvoldoende opleidingsmogelijkheden voor de niet gecertificeerde zedenrechercheurs om hun certificering te behalen waarmee zij alle handelingen binnen een zedenzaak mogen uitvoeren. Dit legt meer druk bij de gecertificeerde zedenrechercheurs. Tot slot halen de Teams Zeden de doorlooptijden van de zedenzaken niet. Het oplopen van de doorlooptijden verhoogt de werkdruk bij de zedenrechercheurs omdat zij er meer zaken verkrijgen dan dat zij kunnen afronden.

Daarnaast ziet de Inspectie een aantal meer persoonlijke elementen die invloed hebben op de wijze waarop de zedenrechercheurs hun werk uitoefenen. Zedenrechercheurs zoeken naar de balans tussen de behoeften en verwachtingen die slachtoffers hebben en de mate waarin zedenrechercheurs hieraan tegemoet kunnen en willen komen binnen hun mogelijkheden. Daarnaast speelt op individueel niveau de afweging met hoeveel persoonlijke betrokkenheid zij invulling kunnen en willen geven aan hun zakelijke opdracht. Gezien de zwaarte van de zaken is het nodig dat de zedenrechercheurs hun professionaliteit en persoonlijk welbevinden bewaken. Dit doen zij door keuzes te maken in wat zij kunnen betekenen voor het slachtoffer. Tevens zijn veel zedenrechercheurs al jaren werkzaam in deze functie. Dit is enerzijds positief omdat deze zedenrechercheurs veel kennis en ervaring hebben met zedenzaken en de bejegening van deze slachtoffers. Anderzijds schuilt hierin het risico dat beroepsdeformatie optreedt. Door de ruime ervaring met deze zaken en slachtoffers kan het zich voordoen dat zedenrechercheurs vooringenomen de zaak en het slachtoffer benaderen en aannames doen waardoor de zaak en het slachtoffer onvoldoende met open vizier worden benaderd. Dit kan slachtoffers het gevoel geven dat zij meer als een zaak dan als mens worden gezien.

Conclusie

De Inspectie concludeert ten aanzien van de centrale onderzoeksvraag *'Hoe krijgt de bejegening van slachtoffers van (mogelijke) zedenmisdriven vorm binnen de taakuitvoering van de zedenrechercheur?'* het volgende:

Zedenrechercheurs geven met de juiste intenties uitvoering aan hun opdracht. Slachtoffers kijken over het algemeen positief terug op het contact met de zedenrechercheurs. Toch hebben slachtoffers ook negatieve ervaringen in het contact met de zedenrechercheurs. Deze slachtoffers voelen zich gestuurd om geen aangifte te doen, zij voelen zich onvoldoende geholpen en verwachten frequenter op de hoogte te worden gehouden over hun zaak. Daarnaast houden zedenrechercheurs zich niet altijd aan de voorgeschreven werkwijze. Dit leidt tot frictie op drie contactmomenten. De frictie ontstaat doordat de opdracht van de zedenrechercheurs, hun werkwijze en/of de behoeften en verwachtingen van slachtoffers niet op elkaar aansluiten.

De Inspectie concludeert dat de zedenrechercheurs meer zicht moeten krijgen op de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers. Vervolgens dienen zij hier binnen hun opdracht op aan te sluiten en wanneer dit niet mogelijk is, dienen zij expliciet te maken tot waar hun opdracht reikt.

Om zedenrechercheurs hierin te ondersteunen is het van belang dat hun werksituatie op orde is. De Inspectie concludeert dat dit op onderdelen nu niet het geval is. Dit zorgt voor risico's in de kwaliteit van de taakuitvoering en in het verlengde daarvan voor de bejegening van slachtoffers. De Inspectie doet daarom de onderstaande aanbevelingen om de taakuitvoering en de bejegening van slachtoffers naar een hoger niveau te tillen.

Aanbevelingen aan de Nationale Politie:

- Draag zorg voor het doorontwikkelen van de huidige werkwijzen rondom het informatief gesprek, de bedenktijd en de periode na aangifte op basis van de bevindingen uit dit onderzoek. Betrek hierbij nadrukkelijk hoe er meer aandacht kan zijn voor de behoeften en verwachtingen van slachtoffers.
- Pak de geconstateerde knelpunten in de Teams Zeden aan, teneinde de ervaren werkdruk bij de zedenrechercheurs te reduceren. Heb daarbij aandacht voor de bezetting binnen de Teams Zeden, de opleidingsmogelijkheden voor de zedenrechercheurs en de doorlooptijden van de zedenzaken.

De Inspectie verwacht van de politie binnen zes weken na publicatie een plan over de wijze waarop de aanbevelingen vorm zullen krijgen in concrete verbetermaatregelen. Voorts verwacht de Inspectie uiterlijk zes maanden na publicatie een rapportage over de voortgang hiervan.

1

Inleiding

1.1 Aanleiding

De aanleiding voor dit onderzoek van de Inspectie Justitie en Veiligheid (hierna: Inspectie) is het eerdere onderzoek van de Inspectie naar de Hoornse zedenzaak⁷. Daarnaast deed de minister van Justitie en Veiligheid het verzoek om onderzoek te doen naar de belemmeringen die slachtoffers⁸ van zedenmisdrijven ervaren bij het doen van aangifte en in het verdere strafproces en dienden de Kamerleden Kuiken en Buitenweg hierover een motie in.⁹

1.2 Doelstelling

Met dit onderzoek bekeek de Inspectie hoe de bejegening van zedenslachtoffers binnen de aanpak van zedenzaken vorm krijgt. Hiertoe onderzocht de Inspectie ook hoe de omgang met het slachtoffer van een (mogelijk)¹⁰ zedenmisdrijf is ingebed in de taakuitvoering van en in procedures en richtlijnen voor de zedenrechercheur. De Inspectie verkreeg met dit onderzoek een beeld van de wijze waarop de aanpak van zedenzaken uitvoering krijgt en hoe zedenrechercheurs de slachtoffers bejegenen. Dit stelde de Inspectie in staat leer- en verbeterpunten te benoemen. Tevens gaf dit de Inspectie inzicht in de factoren die bijdragen aan het besluit van slachtoffers van (mogelijke) zedenmisdrijven om aangifte te doen.

1.3 Centrale onderzoeksvraag

Gegeven bovengenoemde doelstelling luidt de centrale vraag van het onderzoek als volgt:

⁷ Inspectie Justitie en Veiligheid: 'Politieonderzoek in zedenzaak Hoorn binnen de daarvoor gestelde termijn, maar kritische kanttekeningen' (22 november 2017).

⁸ In dit onderzoek staan de ervaringen van slachtoffers centraal. De Inspectie hanteert in dit rapport de term 'slachtoffer'. De politie hanteert overwegend de term melder.

⁹ Kamerstukken II 2017/18, 34 775 VI Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie en Veiligheid voor het jaar 2018. Nr. 81 Gewijzigde motie van de leden Kuiken en Buitenweg ter vervanging van die gedrukt onder nr. 69.

¹⁰ Tijdens de behandeling van de zedenzaak wordt duidelijk of er sprake is van een zeden gerelateerd strafbaar feit.

Hoe krijgt de bejegening van slachtoffers van (mogelijke) zedenmisdrijven vorm binnen de taakuitvoering van de zedenrechercheur?

Dit leidt tot de volgende deelvragen:

1. Hoe geven zedenrechercheurs van verschillende eenheden uitvoering aan de aanpak van zedenzaken?
2. Hoe geven zedenrechercheurs van verschillende eenheden uitvoering aan de bejegening van slachtoffers van (mogelijk) zedenmisdrijven in de aanpak van zedenzaken?
3. Wat zijn de ervaringen van slachtoffers van (mogelijke) zedenmisdrijven en zedenrechercheurs met de aanpak van zedenzaken en daarbinnen met de bejegening?

1.4 Onderzoeksaanpak

1.4.1 Afbakening

De politie kent tien eenheden en een landelijke eenheid. De Inspectie voerde haar onderzoek uit in vijf eenheden, te weten; Den Haag, Rotterdam, Zeeland West-Brabant, Oost-Nederland en Limburg.¹¹

In de gesprekken met 25 zedenrechercheurs die bij dit onderzoek betrokken zijn, vroeg de Inspectie hoe zij de werkinstructies uitvoeren. In het bijzonder vroeg de Inspectie hen naar de wijze waarop zij hun bejegening naar het slachtoffer vormgeven tijdens de momenten waarop de zedenrechercheur contact heeft met het slachtoffer. Deze contactmomenten zijn:

- het eerste contact na de melding;
- het informatief gesprek;
- het contact na de bedenktijd;
- de aangifte;
- het contact na aangifte gedurende het verdere onderzoek.

De Inspectie selecteerde voor haar onderzoek aselekt slachtoffers die in de periode van 1 januari 2017 tot 1 juli 2018 melding hebben gemaakt van een zedenmisdrijf, te weten verkrachting of aanranding. Deze melding leidt vervolgens tot een informatief gesprek met de zedenrechercheurs en eventueel ook tot een aangifte. De Inspectie betrok in dit onderzoek alleen de algemeen geldende werkinstructie. De Inspectie sloot minderjarige en kwetsbare slachtoffers uit voor dit onderzoek. Deze laatstgenoemde groepen vragen namelijk om een andere bejegening door de zedenrechercheurs en daarvoor zijn andere werkinstructies opgesteld. De politie omschrijft kwetsbare personen als mensen jonger dan 16 jaar, mensen met een verstandelijke beperking, mensen met een cognitieve functiestoornis, mensen met

¹¹ De Inspectie koos voor deze vijf eenheden vanwege de kenmerken van de verschillende eenheden (stad of platteland, grootte van de teams, landelijke spreiding). Daarnaast houdt de Inspectie rekening met de toezichtlast van de eenheden door eerder uitgevoerde inspectieonderzoeken binnen de politie.

mogelijke psychiatrische stoornissen zoals benoemd in de DSM-5¹² of mensen met een IQ lager dan 85.¹³

De Inspectie benaderde in totaal 131 slachtoffers uit de vijf geselecteerde eenheden. Hiervan zegden 52 slachtoffers hun medewerking aan dit onderzoek toe.

1.4.2 Samenwerking

De Inspectie is in dit onderzoek ondersteund door het Verwey-Jonker Instituut. De Inspectie deed niet eerder onderzoek naar de bejegening van zedenslachtoffers. Zij koos daarom voor het Verwey-Jonker Instituut omdat deze beschikt over expertise in het doen van onderzoek naar seksueel geweld en ervaren is in het spreken met slachtoffers van seksueel geweld. Vijf medewerkers van het Verwey-Jonker Instituut werkten mee aan het onderzoek en ondersteunden de Inspectie in de dataverzameling. Zij hebben de interviews met de slachtoffers gevoerd en de auditieve opnames van het informatief gesprek beluisterd en beoordeeld. De Inspectie stelde in samenwerking met het Verwey-Jonker Instituut de richtlijnen voor de interviews en het beluisteren en beoordelen van de auditieve opnames op. Ook nam de Inspectie deel aan een aantal interviews en beluisterde de Inspectie samen met het Verwey-Jonker Instituut een aantal auditieve opnames.

1.4.3 Onderzoeksmethoden

Om tot beantwoording van de centrale onderzoeksvraag te komen, hanteerde de Inspectie de volgende onderzoeksmethoden.

Documentonderzoek

De Inspectie bestudeerde de aanwijzing van het Openbaar Ministerie (OM) en de richtlijnen en werkinstructies van de politie.

Op eenheidsniveau vroeg de Inspectie bij de vijf eenheden klachten op die slachtoffers in de periode van 1 januari 2017 tot 1 juli 2018 indienden over het handelen van de vijf geselecteerde Teams Zeden. Daarnaast vroeg zij organisatorische kenmerken en teamdocumenten van deze Teams Zeden op.

Interviews

De Inspectie sprak in elk van de vijf eenheden met vijf zedenrechercheurs om te achterhalen hoe zij hun taken binnen een zedenzaak uitvoeren, hoe zij de bejegening van slachtoffers vormgeven en wat hun ervaringen zijn met dit proces en in de interactie met slachtoffers. De Inspectie sprak in deze vijf eenheden ook met medewerkers die een coördinerende dan wel een leidinggevende rol hebben binnen de Teams Zeden. Hiermee kreeg de Inspectie een beeld over de wijze waarop deze teams zijn ingericht.

Op landelijk niveau sprak de Inspectie met de deelportefeuillehouder Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme van de eenheidsleiding. Daarnaast sprak de Inspectie met twee leden van het programmateam van het Landelijk Programma Zeden Kinderpornografie en Kindersekstoerisme. Het programmateam biedt onder meer ondersteuning aan de teamchefs en de deelportefeuillehouder. Deze

¹² De Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) is een classificatiesysteem waarin internationale afspraken zijn gemaakt over welke criteria van toepassing zijn op een bepaalde psychische stoornis op basis van (nieuwe) wetenschappelijke inzichten (bron: <https://www.nvvp.net>).

¹³ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme, p. 19.

ondersteuning bestaat uit het onder de aandacht houden van ontwikkelingen en managementinformatie en hen informeren en adviseren. De Inspectie sprak met hen over hun rol en hun beeld van de Teams Zeden binnen alle eenheden.

Verder voerde de Inspectie een gesprek met de landelijk zedenofficier van justitie van het OM en een beleidsmedewerker van het Parket-Generaal over de wijze waarop het OM uitvoering geeft aan zijn rol als leider onderzoek in zedenzaken en over hun ervaringen met de Teams Zeden van de politie.

De Inspectie plande in overleg met de 52 slachtoffers die hun medewerking aan het onderzoek verleenden een interview. Door persoonlijke omstandigheden bij enkele slachtoffers vond uiteindelijk met 42 slachtoffers een interview plaats. Onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut spraken met deze 42 slachtoffers over hun ervaringen met de gevolgde procedures in hun zedenzaak en over hoe zij de bejegening door de zedenrechercheur hebben ervaren. Deze interviews focusten op hun ervaring met de politie tijdens de hierboven genoemde contactmomenten. De Inspectie analyseerde deze bevindingen en vormde op basis hiervan rode draden. Deze beschrijft zij in dit rapport. Dit betekent dat in dit rapport geen individuele casuïstiek terugkomt.

Auditieve opname

De Inspectie vroeg van de 52 slachtoffers de auditieve opname van het informatief gesprek op bij de politie. Niet van alle informatieve gesprekken was een auditieve opname beschikbaar.¹⁴ De onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut beluisterden en beoordeelden uiteindelijk 46 auditieve opnames. De Inspectie vormde zich hiermee een beeld over de wijze waarop de interactie tussen het slachtoffer en de zedenrechercheur(s) plaatsvond en hoe de zedenrechercheurs uitvoering gaven aan hun werkinstructie voor het informatief gesprek.

Dossiers

De Inspectie vroeg van de 52 slachtoffers stukken uit het dossier op die inzicht geven in de contactmomenten tussen zedenrechercheur en slachtoffer. Wanneer er geen auditieve opname beschikbaar was, vroeg de Inspectie in die casus ook het proces-verbaal van het informatief gesprek op. Deze documentatie gaf de Inspectie inzicht in het verloop van de zedenzaak, de wijze waarop contact tussen het slachtoffer en de politie plaatsvond en de registratie hiervan.

Plenaire sessies

De Inspectie organiseerde twee plenaire sessies met coördinerende en leidinggevende medewerkers van de Teams Zeden; één met vertegenwoordiging vanuit de vijf eenheden die de Inspectie betrok in haar onderzoek en één met vertegenwoordigers vanuit de overige vijf eenheden. In de plenaire sessies zijn bevindingen uit het onderzoek teruggelegd en is hier met de deelnemers op gereflecteerd.

1.4.4 Rapportage

De Inspectie legde de gespreksverslagen van de interviews voor wederhoor aan alle betrokkenen voor. De Inspectie paste bij de politie en het OM wederhoor toe op de

¹⁴ Het is bij de Inspectie bekend dat in de geselecteerde onderzoeksperiode soms sprake was van storing in de opnameapparatuur, mede hierdoor zijn niet van alle gesprekken opnames beschikbaar.

bevindingen uit het rapport.¹⁵ Het rapport is waar nodig op feitelijke onjuistheden aangepast. De wijze waarop de Inspectie dit deed, legde zij vast in een overzicht dat als afzonderlijk onderdeel bij dit rapport is gevoegd. Aan beide organisaties deed de Inspectie het aanbod voor een bestuurlijk gesprek; alleen de politie maakte hiervan gebruik.

Na vaststelling van het rapport is deze door de Inspectie aan de minister van Justitie en Veiligheid en de minister voor Rechtsbescherming aangeboden.

1.5 Leeswijzer

Dit rapport bestaat uit vijf hoofdstukken. In het volgende hoofdstuk beschrijft de Inspectie de werkwijze van de zedenrechercheurs in de contactmomenten met de slachtoffers en hoe deze op hen overkomt. In hoofdstuk 3 gaat de Inspectie in op de opdracht van de zedenrechercheurs en de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers. De Inspectie licht hier tevens de drie contactmomenten toe waarin frictie ontstaat tussen de opdracht van de zedenrechercheurs, hun werkwijze en/of de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers. In hoofdstuk 4 belicht de Inspectie verklaringen voor het ontstaan van deze frictie vanuit het perspectief van de slachtoffers en vanuit het perspectief van de zedenrechercheurs. In het laatste hoofdstuk volgen de slotbeschouwing, conclusie en aanbevelingen.

¹⁵ Het OM heeft in het kader van de wederhoor uitsluitend kunnen reageren op de passages van het conceptrapport die op hen betrekking hadden. Het volledige rapport heeft het OM nadien ontvangen.

2

Het proces in de praktijk

In dit hoofdstuk beschrijft de Inspectie de voorgeschreven werkwijze van de zedenrechercheurs volgens de Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme (hierna: instructie) in de contactmomenten met de slachtoffers.

Het eerste contact dat slachtoffers hebben met het Team Zeden is wanneer zij melding maken van een (mogelijk) zedenmisdrijf. Vervolgens vindt het zogeheten informatief gesprek¹⁶ plaats waarbij slachtoffers de politie informeren over wat er is gebeurd en waarbij de politie de slachtoffers informeert over het doen van aangifte, andere trajecten zoals hulpverlening en de verdere procedures. Slachtoffers krijgen – indien zij dit willen – vervolgens bedenktijd om te besluiten of zij al dan niet aangifte willen doen. Wanneer slachtoffers besluiten geen aangifte te doen en er geen ambtshalve vervolging wordt ingesteld, sluit de politie na overleg met het OM de melding af. Wanneer slachtoffers besluiten wel aangifte te doen, volgt de aangifte. Na de aangifte start de politie haar onderzoek en kan nadien nog contact plaatsvinden tussen het slachtoffer en de zedenrechercheur.

De Inspectie beschrijft per contactmoment hoe de zedenrechercheurs invulling geven aan de instructie. Daarnaast beschrijft zij hoe deze werkwijze overkomt op de slachtoffers. In deze beschrijving houdt de Inspectie de opeenvolgende contactmomenten tussen de zedenrechercheurs en de slachtoffers aan.

2.1 Het eerste contact na de melding

Elke eenheid van de politie kent een Team Zeden. Wanneer een slachtoffer bij de politie melding maakt van een zedendelict – aan de balie van een politiebureau, via alarmnummer 112 of via het algemene 0900-nummer – wordt deze melding doorgezet naar een medewerker van de frontoffice van het Team Zeden.¹⁷ Elk Team Zeden bestaat uit een frontoffice en een backoffice.¹⁸

Op basis van wat het slachtoffer vertelt, moeten de zedenrechercheurs van de frontoffice een inschatting maken van: 1) welke eerste stappen noodzakelijk zijn

¹⁶ Het informatief gesprek wordt aangeboden in alle zedenzaken, met uitzondering van zaken waarbij sprake is van zedenmisdrijven genoemd in de artikelen 239, 240, 240a, 254 en 254a van het Wetboek van Strafrecht. In die zaken wordt, indien de melder aangifte wil doen, deze zonder voorafgaand informatief gesprek opgenomen. (Uit: Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme (2016) p. 8).

¹⁷ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme, p. 8.

¹⁸ De eenheden werken met een frontoffice die onder meer de meldingen aanneemt en het informatief gesprek inplant. De backoffice voert de verdere procedure vanaf het informatief gesprek uit.

voor het onderzoek, zoals het veiligstellen van bewijs; 2) de eventueel te nemen maatregelen in het belang van de veiligheid van de betrokken personen en ter voorkoming van maatschappelijke onrust¹⁹ en 3) de ernst van de situatie zodat zij prioriteit kunnen aanbrengen in de planning van het informatief gesprek. De geïnterviewde slachtoffers geven aan dat de zedenrechercheurs hen tijdens dit contactmoment goed informeerden over de vervolgstap.

2.2 Het informatief gesprek

Het informatief gesprek is een gesprek tussen een slachtoffer van een (vermoedelijk) zedendelict en zedenrechercheurs van een Team Zeden. Om de zedenrechercheurs te ondersteunen in het voeren van het informatief gesprek, ontwikkelde de politie een gespreksmodel. Dit gespreksmodel is opgenomen in bijlage I. Het informatief gesprek vindt na de melding plaats. Het informatief gesprek heeft als doel om zowel het slachtoffer als de zedenrechercheurs in staat te stellen een weloverwogen beslissing te nemen over de eventuele vervolgstappen. Om dit doel te bereiken verschaft het slachtoffer aan de zedenrechercheurs informatie over wat er is gebeurd. De zedenrechercheurs dienen vervolgens het slachtoffer te informeren over de te nemen stappen, de te volgen procedures en over de opsporingsmogelijkheden gericht op vervolging naar aanleiding van het verhaal van het slachtoffer. Het informatief gesprek moet door twee zedenrechercheurs worden gevoerd, waarvan minimaal één gecertificeerd zedenrechercheur.²⁰ Afhankelijk van de zaak krijgt het slachtoffer in het informatief gesprek onder meer uitleg over ambtshalve opsporing en vervolging, de consequenties van het doen van valse aangifte, het doel van het informatief gesprek, de mogelijkheid van forensisch medisch onderzoek, de rol van een vertrouwenspersoon en de disclosure getuige²¹ en dat het gesprek auditief wordt opgenomen. Uit het onderzoek blijkt dat dit in de praktijk ook zo vorm krijgt.

De zedenrechercheurs dienen slachtoffers ook te informeren over hun rechten als slachtoffer, waaronder ondersteuningsmogelijkheden zoals kosteloze rechtsbijstand, en zij dienen indien van toepassing beschermingsmaatregelen te bespreken.²² Uit de auditieve opnames komt naar voren dat deze nauwelijks ter sprake komen. Hieruit blijkt bijvoorbeeld dat slachtoffers signalen afgaven over angst voor de dader en dat de zedenrechercheurs hier nagenoeg niet op ingingen. De Inspectie constateert dat dit niet aansluit op het gespreksmodel.

De zedenrechercheurs dienen slachtoffers uit te nodigen om hun verhaal te vertellen. Hierbij is het van belang dat de zedenrechercheurs duidelijk krijgen of er sprake is van een strafbaar feit, en indien dit het geval is, om welk strafbaar feit het gaat. Het is de bedoeling dat de zedenrechercheurs de slachtoffers hun verhaal spontaan laten vertellen en niet interrumpen.²³ Aanvullende vragen mogen de zedenrechercheurs derhalve enkel stellen ter verduidelijking. Op basis van de auditieve opnames blijkt dat de zedenrechercheurs het verhaal van het slachtoffer wel interrumpen door aanvullende (kritische) vragen te stellen. De Inspectie kan zich voorstellen dat het duidelijk krijgen of er sprake is van een strafbaar feit, soms enig doorvragen vereist. De Inspectie constateert dat in sommige informatieve gesprekken echter dusdanig gedetailleerd is doorgevraagd, dat slachtoffers die later

¹⁹ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme, p. 8.

²⁰ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme, p. 7.

²¹ De disclosure getuige is de eerste persoon tegen wie het slachtoffer vertelt wat er is gebeurd.

²² Nationale Politie (2016), Gespreksmodel Informatief Gesprek, p. 2.

²³ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme, p. 8-9.

ook aangifte deden, weinig onderscheid hebben ervaren tussen het informatief gesprek en de aangifte. Hierdoor kregen zij het gevoel hun verhaal twee keer te moeten vertellen. Dit maakt dat het verschil tussen het informatief gesprek en de aangifte vervaagt.

Nadat het slachtoffer haar verhaal heeft verteld, dienen de zedenrechercheurs het slachtoffer over de verdere procedure voorlichting te geven en de verwachtingen rondom het doen van aangifte te bespreken. De zedenrechercheurs geven hieraan uitvoering door de consequenties van het doen van aangifte voor het slachtoffer te bespreken en de (on)mogelijkheden van de zaak te benoemen. Op deze wijze bereiden zij het slachtoffer voor op het nemen van een beslissing over het al dan niet doen van aangifte. Uit het onderzoek blijkt dat door de wijze waarop zedenrechercheurs voorlichting geven, slachtoffers zich gestuurd kunnen voelen om geen aangifte te doen. Zij ervaren deze sturing wanneer de onmogelijkheden van hun zaak en de negatieve consequenties van aangifte doen de boventoon voeren. Hier ontstaat frictie doordat de boodschap van de zedenrechercheurs niet datgene behelst wat slachtoffers verwachten te horen en wat zij nodig hebben. Hier gaat de Inspectie in paragraaf 3.3 nader op in.

In overleg met het OM kan er ook worden gekozen voor een ander traject dan of naast de aangifte. Dit is maatwerk en vindt plaats op individueel casusniveau.²⁴ Volgens de instructie dienen de zedenrechercheurs de eventuele alternatieven van een strafrechtelijk traject in het informatief gesprek met het slachtoffer te bespreken. Het verloop van het informatief gesprek is dan ook bepalend voor het vervolg van de procedure; de zedenrechercheur neemt de aangifte op, legt de zaak voor aan het OM voor ambtshalve opsporing en vervolging of sluit de zaak af. Uit het onderzoek blijkt dat de zedenrechercheurs naar het slachtoffer vooral de aangifte of enkel registratie in het systeem benoemen. In enkele gevallen benoemen zij andere trajecten zoals een gesprek met de dader of hulpverlening, zoals Slachtofferhulp Nederland, het Centrum Seksueel Geweld of verwijzing naar hun huisarts.

2.3 De bedenktijd voor het doen van aangifte

De instructie schrijft voor dat in zedenzaken waarin verdachte en slachtoffer bekenden zijn van elkaar, het uitgangspunt is dat het slachtoffer na het informatief bedenktijd krijgt voor het wel of niet doen van aangifte. Het idee hierachter is dat het vervolg na de aangifte van nog grotere impact is op het slachtoffer, mede omdat diens directe omgeving betrokken kan worden in het onderzoek. In het informatief gesprek dienen de zedenrechercheurs dit aan het slachtoffer uit te leggen.

Ook is het de bedoeling dat de zedenrechercheurs in overleg met het slachtoffer zowel afspraken maken over de lengte van de bedenktijd, met als uitgangspunt maximaal twee weken, als over de wijze waarop het volgende contact plaatsvindt tussen het slachtoffer en de zedenrechercheur. De politie dient de afgesproken termijn te bewaken en ervoor te zorgen dat er altijd contact tot stand komt met het slachtoffer na het verstrijken van de afgesproken termijn, zodat de politie op de hoogte is van het besluit van het slachtoffer. Wanneer de verdachte geen bekende is van het slachtoffer, het slachtoffer geen behoefte heeft aan bedenktijd en aangifte wil doen, moet de aangifte aansluitend aan het informatief gesprek – of zo

²⁴ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme, p. 6.

spoedig mogelijk daarna – worden opgenomen.²⁵ Uit het onderzoek blijkt dat de wijze waarop bovenstaande procedure tot uiting komt in de praktijk, niet altijd aansluit op de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers. Hier ontstaat frictie tussen de opdracht van de zedenrechercheurs, hun werkwijze en de behoeften en verwachtingen. De Inspectie licht dit nader toe in paragraaf 3.3.

Het contact na het verstrijken van de bedenktijd heeft als doel dat het slachtoffer haar keuze kenbaar maakt aan de zedenrechercheurs; namelijk wel of niet aangifte doen. Indien het slachtoffer besluit om geen aangifte te doen, sluit de politie de zaak af na overleg met het OM over ambtshalve opsporing en vervolging.²⁶ De Inspectie constateert hier nog een moment van frictie; wanneer slachtoffers geen aangifte doen, wel een hulpvraag hebben, maar hier niet de gewenste ondersteuning in krijgen. Dit licht de Inspectie nader toe in paragraaf 3.3.

Wanneer een slachtoffer aangeeft geen aangifte te willen doen, dient de zedenrechercheur naar de reden hiervan te vragen en deze vast te leggen in het politieregistratiesysteem. Het wordt uit het onderzoek niet duidelijk of dit altijd gebeurt; de zedenrechercheurs zeggen zich hieraan te houden, dit is echter niet te herleiden uit de registratie in de dossiers.

2.4 De aangifte

Wanneer een slachtoffer besluit aangifte te doen, volgt de aangifte. Bij dit gesprek dienen twee zedenrechercheurs aanwezig te zijn, waarvan er bij voorkeur één ook bij het informatief gesprek aanwezig was. Dit komt in de praktijk ook zo tot uiting. De instructie schrijft voor dat bij het aannemen van de aangifte voldoende aandacht wordt besteed aan de redenen van het doen van aangifte en de verwachtingen die het slachtoffer heeft van de politie en het OM.²⁷ De geïnterviewde slachtoffers geven aan dat door de uitgebreide voorlichting in het informatief gesprek, zij tijdens de aangifte goed op de hoogte waren van wat zij konden verwachten.

2.5 Het contact na aangifte gedurende het verdere onderzoek

Na de aangifte start de zedenrechercheur het opsporingsonderzoek. Het slachtoffer is dan in afwachting van de uitkomst van dit onderzoek en of de politie de zaak kan insturen naar het OM.

De instructie schrijft voor dat de zedenrechercheurs het slachtoffer dienen te informeren op relevante momenten gedurende het onderzoek.²⁸ In de instructie staat niet concreet om welke momenten dit gaat. De zedenrechercheurs geven aan in ieder geval de volgende momenten aan te houden: 1) wanneer een verdachte is aangehouden, gehoord of vrijgelaten; 2) wanneer het politieonderzoek is afgerond en de zedenrechercheurs het dossier insturen naar het OM of als het OM heeft besloten tot een sepot of afdoening en 3) wanneer de zedenrechercheurs aanvullende vragen hebben, er meer informatie nodig is of wanneer er sprake is van media-aandacht.

²⁵ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme, p. 9.

²⁶ Uitzondering hierop is wanneer het OM beslist de zaak ambtshalve verder te onderzoeken.

²⁷ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme, p. 22-23.

²⁸ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme, p. 10.

Het wordt uit het onderzoek niet duidelijk of dit altijd gebeurt; de zedenrechercheurs zeggen zich hieraan te houden, dit is echter niet te herleiden uit de registratie in de dossiers. Er zijn slachtoffers die aangeven dat zij wel hadden afgesproken om op de hoogte te worden gehouden, maar bij wie dit niet is gebeurd. Enkele slachtoffers waren achteraf onaangenaam verrast door via derden te vernemen dat bijvoorbeeld de verdachte was vrijgelaten.

Wanneer zedenrechercheurs wel de slachtoffers op de hoogte hielden, sloot de wijze waarop en de frequentie waarmee dit gebeurde niet altijd aan op de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers. Hier ontstaat frictie tussen de opdracht van de zedenrechercheurs, hun werkwijze en de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers. De Inspectie gaat hier in paragraaf 3.3 nader op in.

3

Fricctie in de bejegening tijdens de zedenzaak

In het vorige hoofdstuk beschreef de Inspectie de contactmomenten tussen de zedenrechercheurs en het slachtoffer in een zedenzaak. Zij hebben hierin beiden hun eigen perspectief; zedenrechercheurs handelen vanuit hun opdracht, slachtoffers vanuit hun behoeften en verwachtingen. De zedenrechercheurs staan voor de uitdaging hier in elke situatie zo goed mogelijk mee om te gaan, waarbij zij dienen te handelen conform de vigerende instructie. In het vorige hoofdstuk constateerde de Inspectie tijdens drie contactmomenten frictie tussen de opdracht van de zedenrechercheurs, hun werkwijze en de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers. Om deze frictie goed te kunnen plaatsen, beschrijft de Inspectie eerst de opdracht van de zedenrechercheur (3.1). Daarna beschrijft de Inspectie de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers en hoe het gedrag en de houding van de zedenrechercheur hier al dan niet op aansluit (3.2). Tot slot gaat de Inspectie in op de drie contactmomenten waar er sprake is van frictie (3.3).

3.1 Opdracht van de zedenrechercheurs

De opdracht²⁹ van de zedenrechercheurs staat beschreven in de instructie. Over de wijze waarop zij de bejegening van slachtoffers dienen vorm te geven staat onder meer het volgende in de instructie:

²⁹ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme, p. 5.

“De aanpak van zedenzaken onderscheidt zich op een aantal punten van de aanpak van niet-zedenzaken. Allereerst is in veel zedenzaken direct een verdachte in beeld, vaak in een afhankelijkheidsrelatie met het slachtoffer. Het vinden van bewijs is meestal niet eenvoudig. In de meeste gevallen zijn alleen het slachtoffer en de verdachte degenen die kunnen verklaren over wat er is gebeurd. Dit vraagt van de politie om de betrokkenen uiterst zorgvuldig en zeer gedetailleerd te verhoren. Hierbij dient elke vorm van beïnvloeding te worden vermeden. Bovendien is in sommige zaken sprake van seksuele handelingen die wel als een nare ervaring zijn beleefd, maar niet bij wet strafbaar zijn gesteld. Een andere factor, waarmee de politie in haar aanpak rekening houdt, is dat slachtoffers om uiteenlopende redenen terughoudend kunnen zijn om melding of aangifte te doen. Gevoelens als angst, schuld, schaamte of loyaliteit kunnen hieraan ten grondslag liggen.

Bij de aanpak van zedenzaken is de houding van de politie neutraal, maar tegelijkertijd kritisch en gericht op waarheidsvinding. In die aanpak worden zowel belangen van het slachtoffer, verdachten, alsmede de veiligheid van de samenleving centraal gesteld. De politie is belast met de opsporing van zedenmisdriven, maar draagt daarnaast binnen haar eigen taakstelling en samen met ketenpartners, bij aan de voorkoming van herhaald dader- en slachtofferschap.

De politie zorgt ervoor dat slachtoffers van zedendelicten of andere betrokkenen op de juiste manier worden opgevangen en dat zij geïnformeerd worden over hun rechten, de bestaande mogelijkheden tot ondersteuning en waar nodig begeleid worden naar mogelijke vervolgtrajecten. Secundaire victimisatie moet daarbij zoveel mogelijk worden voorkomen. In ieder geval wordt van het slachtoffer niet meer gevraagd dan nodig is ten behoeve van het proces van waarheidsvinding.”

De Inspectie beschreef in hoofdstuk 2 hoe de zedenrechercheurs uitvoering geven aan de instructie. De intenties die zedenrechercheurs hebben en de doelen die zij nastreven, sluiten aan op hun opdracht. Zo zijn de zedenrechercheurs primair gericht op waarheidsvinding; al in het informatief gesprek willen zij bij slachtoffers helder krijgen om welk strafbaar feit het gaat en hoe zij dit vervolgens met bewijs kunnen ondersteunen. Ook hebben de zedenrechercheurs de intentie om slachtoffers tijdens alle contactmomenten zo goed mogelijk voor te lichten over het proces, en in het bijzonder tijdens het informatief gesprek met het oog op hun beslissing al dan niet aangifte te doen. Dit doen zij onder meer door uitgebreid stil te staan bij de (on)mogelijkheden van de zaak in het strafrechtelijke proces en de consequenties voor slachtoffers bij het doen van aangifte. Tijdens de aangifte zelf werken de zedenrechercheurs toe naar duidelijkheid over de gebeurtenis, ter voorkoming van aanvullende vragen door anderen, zoals het OM of de advocaat, en daarmee extra belasting van de slachtoffers.

De zedenrechercheurs geven aan het in hun bejegening van slachtoffers belangrijk te vinden om hen op hun gemak te stellen, serieus te nemen en compassie te tonen. Dit doen zij bijvoorbeeld door de tijd te nemen voor de slachtoffers, te luisteren naar het verhaal in het informatief gesprek of schuldgevoelens over het gebeurde weg te nemen. Ook streven de zedenrechercheurs naar continuïteit in een vast aanspreekpunt voor ieder slachtoffer. Zedenrechercheurs zijn zich ervan

bewust dat er grenzen zijn aan wat zij voor slachtoffers kunnen betekenen; zij zien zichzelf niet als hulpverlener of als belangenbehartiger van slachtoffers. Hier ligt voor hen – aansluitend op hun opdracht – een grens in de activiteiten die zij kunnen ondernemen. Hier ligt vervolgens ruimte voor ketenpartners zoals Slachtofferhulp Nederland, Centrum Seksueel Geweld of andere vormen van zorg, zoals de huisarts.

3.2 Behoeften en verwachtingen slachtoffers

De Inspectie maakt uit de verhalen van de slachtoffers op dat zij diverse beweegredenen hebben om bij de politie melding te maken van wat er is gebeurd. Hiermee hebben zij diverse doelen voor ogen, onder andere informatie krijgen wat de politie hiermee kan, aangifte doen of hulp krijgen. Slachtoffers hebben – ongeacht de fase van het proces – de behoefte dat zij goed worden geïnformeerd. Dit gaat zowel om voorlichting tijdens het informatief gesprek over de mogelijkheden van hun zaak, als over regelmatige terugkoppeling over de te nemen en de genomen stappen. Ook rondom de aangifte hebben slachtoffers verwachtingen. Slachtoffers die aangifte willen doen verwachten dat dit direct kan. Slachtoffers die geen aangifte doen, verwachten dat de zedenrechercheurs ondersteuning bieden wanneer het slachtoffer nog een hulpvraag heeft.

Slachtoffers hebben daarnaast verwachtingen over hoe de zedenrechercheurs met hen zullen omgaan. Allereerst dat de zedenrechercheurs compassie tonen. Zij geven ook aan het belangrijk te vinden dat de zedenrechercheurs hun verhaal horen en hen daarin serieus nemen. Slachtoffers verwachten tevens persoonlijke betrokkenheid van de zedenrechercheurs. Voorts benoemen slachtoffers het prettig te vinden wanneer de zedenrechercheurs aandacht hebben voor hun persoonlijke omstandigheden, er ruimte is voor hun emotie, hun schuldgevoel of onzekerheid wegnemen of verminderen en de zedenrechercheurs een vriendelijke of positieve houding hebben.

Slachtoffers beschrijven een palet aan ervaringen hoe zij de bejegening door de zedenrechercheurs hebben ervaren en de mate waarin de houding van de zedenrechercheurs aansluit op hun behoeften en verwachtingen. Wanneer slachtoffers positief terugkijken op het contact met de zedenrechercheurs benoemen zij minimaal een van bovenstaande gedragingen. Tegelijk zijn er zedenrechercheurs die niet voldeden aan de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers. Zedenrechercheurs lieten dan bovenstaande gedragingen niet zien of lieten juist het tegenovergestelde gedrag zien, zoals dat zij weinig tijd namen voor het slachtoffer of emoties zoals angst voor de dader negeerden. Hierdoor kregen slachtoffers onder andere het gevoel dat de zedenrechercheurs hen meer als een zaak dan als een mens zagen.

3.3 Momenten van frictie

Wanneer het contact tussen de zedenrechercheurs en het slachtoffer niet goed verloopt, ontstaat frictie tussen enerzijds de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers en anderzijds de opdracht en/of de werkwijze van de zedenrechercheurs. Zoals in hoofdstuk 2 aan de orde kwam, zijn er drie contactmomenten in het proces waar deze frictie ontstaat. De Inspectie licht deze hieronder toe.

I. Informatief gesprek: Besluitvorming aangifte

In paragraaf 2.2 constateerde de Inspectie dat er frictie in het informatief gesprek ontstaat doordat slachtoffers zich gestuurd voelen om geen aangifte te doen.

Slachtoffers hebben in het informatief gesprek de behoefte om aangifte te doen en verwachten dat dit ook kan. Zij willen met de aangifte bijvoorbeeld voorkomen dat de verdachte meer slachtoffers maakt, zij willen erkenning voor hun slachtofferschap, zij willen de regie terug op hun leven of willen hiermee verwerken wat hen is overkomen. Slachtoffers willen van de zedenrechercheurs horen dat aangifte doen zin heeft en dat hun zaak kans van slagen heeft. Dit is echter niet altijd de boodschap van de zedenrechercheurs.

In het informatief gesprek hebben de zedenrechercheurs de opdracht om slachtoffers te informeren over de opsporingsmogelijkheden gericht op vervolging. Zij doen dit door de mogelijkheden en onmogelijkheden van de zaak en de consequenties van het doen van aangifte te bespreken. Zedenrechercheurs leggen echter vooral de nadruk op de onmogelijkheden en de negatieve consequenties, waardoor slachtoffers het gevoel krijgen dat hen wordt ontraden om aangifte te doen. Hierdoor ervaren slachtoffers sturing in hun beslissing.

Zedenrechercheurs geven aan niet de intentie te hebben om slachtoffers te ontraden aangifte te doen. Zij willen slachtoffers juist goed voorbereiden zodat zij weten wat hen te wachten staat en een weloverwogen besluit kunnen nemen. Zedenrechercheurs vinden het belangrijk om een realistisch beeld te schetsen van de zaak, waarbij ook de onmogelijkheden van de zaak naar voren kunnen komen.

De Inspectie constateert dat zedenrechercheurs aan het informatief gesprek breder invulling geven door slachtoffers niet alleen te informeren over de opsporingsmogelijkheden, maar ook over de (on)mogelijkheden van hun zaak en de consequenties van het doen van aangifte. In de voorlichting betrekken zij de kenmerken van de zaak en het slachtoffer waardoor het voor de zedenrechercheurs vrijwel onmogelijk is hun neutrale houding te behouden. Wanneer zedenrechercheurs impliciet en expliciet uitspraken doen over de slagingskans van de zaak – al dan niet in combinatie met de gevolgen voor het slachtoffer zelf – ontstaat het risico dat slachtoffers zich gestuurd voelen om geen aangifte te doen.

II. Bedenktijd: Afspraken maken

In paragraaf 2.3 constateerde de Inspectie dat de wijze waarop de zedenrechercheurs omgaan met de bedenktijd niet altijd aansluit op de instructie en op de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers. Dit komt voor op de momenten dat de zedenrechercheurs de bedenktijd aanbieden, slachtoffers hun beslissing moeten terugkoppelen aan de zedenrechercheurs en wanneer slachtoffers afzien van het doen van aangifte.

Aanbieden bedenktijd

Zedenrechercheurs dienen in het geval de verdachte een bekende is van het slachtoffer, bedenktijd aan te bieden. Slachtoffers die naar de politie gingen met het idee om aangifte te doen, hadden geen behoefte aan bedenktijd. Andere slachtoffers die nog niet wisten of zij aangifte gingen doen, vonden het prettig dat zij tijd kregen om hierover na te denken. Slachtoffers kregen echter hoe dan ook het gevoel dat de bedenktijd een voldongen feit was en zij hier geen inspraak in hadden. Dit kwam doordat de zedenrechercheurs de bedenktijd deden voorkomen als standaard

werkwijze, ongeacht of de verdachte een bekende of onbekende is. Dit doen zij ook wanneer slachtoffers de voorkeur geven aan direct aangifte doen.

Wanneer bedenktijd wordt meegegeven, horen zedenrechercheurs in overleg met het slachtoffer afspraken te maken over de lengte hiervan. Uit het onderzoek blijkt dat de duur van de bedenktijd nauwelijks in samenspraak wordt bepaald. Standaard houden zedenrechercheurs een of twee weken aan. Het komt wel voor dat de zedenrechercheurs aangeven dat slachtoffers eerder mogen bellen of langer bedenktijd kunnen vragen. Uitzondering hierop is wanneer een verdachte op heterdaad is aangehouden, dan zijn de zedenrechercheurs eerder genegen om direct de aangifte op te nemen, mits het slachtoffer hiertoe bereid is.

De Inspectie constateert dat de zedenrechercheurs onvoldoende handelen naar de instructie. De bedenktijd wordt vrijwel standaard ingezet, ongeacht of de verdachte een bekende is van het slachtoffer. Slachtoffers hebben hier weinig inspraak in. Daarnaast houden zedenrechercheurs onvoldoende rekening met de behoeften en verwachtingen van slachtoffers om direct aangifte te doen.

Terugkoppeling slachtoffers na verlopen bedenktijd

Zedenrechercheurs horen een afspraak te maken met het slachtoffer over de wijze waarop er opnieuw contact is, de afgesproken termijn te bewaken en zo nodig het slachtoffer nadien te benaderen. De zedenrechercheurs leggen het initiatief echter veelal bij de slachtoffers neer. Dit doen zij om twee redenen: 1) om slachtoffers zo de ruimte te bieden contact te leggen wanneer zij er zelf aan toe zijn en 2) zodat zij weten dat de slachtoffers die contact opnemen intrinsiek gemotiveerd zijn om aangifte te doen. Ook nemen zedenrechercheurs niet standaard contact op met slachtoffers als zij niets van zich laten horen.

Wanneer de bedenktijd is verstreken ervaren slachtoffers een drempel om zelf contact op te nemen met de zedenrechercheurs om hun besluit over het al dan niet doen van aangifte door te geven. Om die reden namen slachtoffers na het verstrijken van de bedenktijd vaak geen contact op met de zedenrechercheurs. Slachtoffers hadden de behoefte dat de zedenrechercheurs met hen contact opnamen. Deze drempel deed zich vooral voor wanneer slachtoffers het algemene telefoonnummer van de politie of het nummer van de frontoffice moesten bellen en opnieuw moesten uitleggen waarom zij bellen en hierbij opnieuw een deel van hun verhaal moesten vertellen.

De Inspectie constateert dat de werkwijze van de zedenrechercheurs niet aansluit bij de behoefte van de slachtoffers in de wijze waarop het contact na het verstrijken van de bedenktijd plaatsvindt. Daarin is bijvoorbeeld het bellen naar het algemene telefoonnummer van de politie onnodig belastend voor het slachtoffer. Tevens is het geen staande praktijk dat de zedenrechercheur standaard contact zoekt met het slachtoffer indien diegene niks van zich laat horen. De Inspectie constateert dat dit niet conform de instructie is.

Hulpbehoefte slachtoffers na besluit geen aangifte

Wanneer een slachtoffer besluit geen aangifte te doen, houdt het contact tussen beide partijen doorgaans op; het strafrechtelijk traject wordt immers niet voortgezet.³⁰ De slachtoffers verwachtten echter wel dat de geschetste alternatieven vanuit het informatief gesprek hier opnieuw ter sprake zouden komen.

³⁰ Tenzij het OM besluit om over te gaan tot ambtshalve opsporing en vervolging.

Zij voelen zich onvoldoende geholpen doordat de zedenrechercheurs hen geen concrete handvatten gaven voor hun hulpvraag. Zij geven hiervoor de volgende redenen: 1) de zedenrechercheur verwees hen niet actief door naar een vorm van slachtofferhulp; 2) de zedenrechercheur kwam niet terug op de in het informatief gesprek voorgestelde vervolgacties of alternatieven voor het doen van aangifte; 3) de zedenrechercheur had onvoldoende aandacht voor de mogelijkheden van concrete beschermingsmaatregelen in het geval er angst was voor de dader en 4) de zedenrechercheur legde onvoldoende uit wat de wijkagent voor de slachtoffers kon betekenen, de slachtoffers kregen geen terugkoppeling over de acties die de wijkagent heeft kunnen ondernemen of dat de zedenrechercheur de zorgen van de slachtoffers met de wijkagent heeft gedeeld.

Zedenrechercheurs horen de slachtoffers niet alleen te informeren over de bestaande mogelijkheden tot ondersteuning, maar waar nodig ook te begeleiden naar een vervolgtraject.³¹ De Inspectie constateert dat zedenrechercheurs hier niet naar handelen. Hiermee sluiten zij ook niet aan bij de behoeften en verwachtingen van slachtoffers. Tegelijk constateert de Inspectie dat hier ook de grens van de opdracht van de zedenrechercheur wordt bereikt; de zedenrechercheur zal wanneer er een hulpvraag is, het slachtoffer erop moeten attenderen welke keten-/zorgpartners hiervoor aangewezen zijn. Daarom is het voor zowel de zedenrechercheurs als de slachtoffers belangrijk om duidelijk te hebben wat de slachtoffers van de zedenrechercheurs mogen verwachten.

III. Na aangifte: Contact houden

In paragraaf 2.4 benoemde de Inspectie het derde moment waarin frictie ontstaat, namelijk nadat het slachtoffer aangifte heeft gedaan.

Zedenrechercheurs geven aan het slachtoffer te informeren over relevante momenten in hun zaak, zoals ook in hun instructie staat. Slachtoffers willen geïnformeerd worden als er iets gebeurt in hun zaak, ongeacht of dit goed of slecht nieuws is. Maar ook als er gedurende een langere periode geen nieuws is, willen zij dit weten. Echter de mate waarin dit gebeurt sluit niet altijd aan op de instructie en op hun behoeften en verwachtingen. Zij willen meer op de hoogte zijn over het verloop van hun zaak.

Daarnaast hebben slachtoffers behoefte aan persoonlijk contact, zij stellen betrokkenheid van de zedenrechercheurs bij hen als persoon en bij hun zaak op prijs. Dit vindt naar hun idee onvoldoende plaats. Er zijn echter zedenrechercheurs die wel persoonlijk contact onderhouden met een slachtoffer vanuit een gevoel van betrokkenheid. De meesten doen dit echter niet, zij komen hier niet aan toe door gebrek aan tijd en ruimte of omdat zij dit niet vinden passen bij hun functie.

De Inspectie constateert dat slachtoffers in deze fase van het proces meer van de zedenrechercheurs verwachten dan zij doen en de instructie voorschrijft. Dit betekent dat de zedenrechercheurs en het slachtoffer expliciet met elkaar dienen te bespreken wat diens verwachtingen zijn en wat de zedenrechercheurs hierin kunnen betekenen.

³¹ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme, p. 5.

4

Verklaringen vanuit twee perspectieven

In de vorige twee hoofdstukken zijn zowel de opdracht van de zedenrechercheurs, hun werkwijze, de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers beschreven, als de drie momenten van frictie die ontstaan wanneer deze niet op elkaar aansluiten. De Inspectie ziet meerdere verklaringen voor het ontstaan van deze frictie. Deze verklaringen belicht de Inspectie in dit hoofdstuk vanuit het perspectief van de slachtoffers en vanuit het perspectief van de zedenrechercheurs.

4.1 Perspectief slachtoffers

In het vorige hoofdstuk beschreef de Inspectie de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers. Daarbij staat voorop dat slachtoffers een goede informatiepositie willen, er daadkracht in hun zaak wordt getoond en de zedenrechercheurs oog hebben voor hun hulpvraag. De Inspectie constateert tegelijk dat de slachtoffers soms meer verwachten van de zedenrechercheurs dan die kunnen bieden. De slachtoffers hadden vanaf het moment dat zij melding maakten van hetgeen hen was overkomen, vaak geen idee wat hen te wachten stond. Zij gingen hierbij af op de voorlichting van de zedenrechercheurs. Hoewel de zedenrechercheurs de intentie hebben om het slachtoffer zo volledig als mogelijk voor te lichten over het proces, kunnen zij dit niet uitputtend doen. De Inspectie constateert tevens dat het niet vanzelfsprekend is dat slachtoffers tijdens het contact met de zedenrechercheurs proactief uitspreken wat hun behoeften en verwachtingen zijn. Ook de rol en de opdracht van de zedenrechercheurs blijft in de voorlichting onderbelicht. Dit heeft als gevolg dat de zedenrechercheurs onvoldoende beeld hebben van de behoeften en verwachtingen van het slachtoffer en het slachtoffer onvoldoende beeld heeft van wat er mag worden verwacht van de zedenrechercheur.

4.2 Perspectief zedenrechercheurs

Het perspectief van de zedenrechercheurs kenmerkt zich doordat zij dienen te handelen conform hun opdracht zoals die in hun instructie is vastgelegd. De zedenrechercheurs handelen echter niet altijd conform deze instructie. Daarnaast sluiten zij ook niet altijd aan op de behoeften en verwachtingen van slachtoffers. De Inspectie onderzocht dit nader en ziet mogelijke verklaringen in de werksituatie en in de persoonlijke sfeer van de zedenrechercheurs.

Verklaringen in de werksituatie

Een rode draad in de gesprekken met de medewerkers van de Teams Zeden is dat zedenrechercheurs in toenemende mate werkdruk ervaren. Hierdoor ervaren zij minder tijd en rust tijdens hun werk. De zedenrechercheurs prioriteren de activiteiten tijdens hun werk of hoever zij deze activiteiten uitlopen. Hierdoor komen zij er bijvoorbeeld niet aan toe om aan hun zaken te werken zoals zij willen, om aandacht te hebben voor het slachtoffer zoals zij dat willen en om te reflecteren op hun werk. De zedenrechercheurs maken bijvoorbeeld amper tijd vrij om te reflecteren op hun omgang met de slachtoffers. Wel is er aandacht voor de werkzaamheden die zedenrechercheurs uitvoeren binnen een zedenzaak; daarover geven zij elkaar feedback. Dergelijke gesprekken zijn echter niet voor iedereen vanzelfsprekend, evenmin de diepgang daarvan.

Door bij de zedenrechercheurs en hun leidinggevenden van de Teams Zeden na te gaan wat maakt dat zedenrechercheurs werkdruk ervaren, ziet de Inspectie drie elementen in hun werksituatie die niet op orde zijn. Deze elementen zijn ook genoemd door andere vertegenwoordigers van de politie en het OM waar de Inspectie mee sprak. De Inspectie ziet in deze elementen risico's voor de wijze waarop de zedenrechercheurs uitvoering geven aan hun opdracht. De Inspectie licht deze hieronder toe:

1) Krappe bezetting in de Teams Zeden

De huidige bezetting in de Teams Zeden staat onder druk door vacatures en uitval van personeel, onder meer door ziekteverzuim en opname van RPU-uren³². De Teams Zeden zijn gemiddeld 29 procent van hun formatie kwijt aan ziekteverzuim, RPU-uren, opleidingen en verlof. Het ziekteverzuim bedroeg in de vijf onderzochte eenheden gemiddeld 9,44 procent.³³ Voorts komt het voor dat de Teams Zeden hun zedenrechercheurs moeten uitlenen aan andere teams voor bijvoorbeeld deelname aan een TGO-onderzoek³⁴, verhoor kwetsbare verdachten of studioverhoren in niet zedengerelateerde zaken. Ook hebben veel zedenrechercheurs vanwege hun leeftijd (>55 jaar) nachtdienstonthefving waardoor zij geen nachtpiketdiensten draaien. Door het hoge aantal niet inzetbare zedenrechercheurs komen er meer werkzaamheden bij de inzetbare zedenrechercheurs terecht.

2) Onvoldoende opleidingsmogelijkheden

In een zedenzaak voert minimaal één gecertificeerde zedenrechercheur de zogeheten 'zedenvoorbehouden handelingen' uit. Dit zijn handelingen waarvoor zedenspecifieke deskundigheid vereist is. Hiertoe dient de opleiding 'Handelen in Zedenzaken' (HZZ) aan de Politieacademie te worden gevolgd.³⁵ Er blijkt een grotere opleidingsvraag te zijn dan waar de Politieacademie aan kan voldoen. Hierdoor komt het voor dat zedenrechercheurs een jaar of langer moeten wachten om te kunnen starten met deze eenjarige opleiding. Zonder certificering mogen zij niet zelfstandig alle handelingen verrichten; zij draaien piketdienst samen met en

³² Op basis van de Regeling Partiële Uittreding (RPU) kunnen politieambtenaren vanaf 55 jaar een aantal uren per week minder werken (bron: <https://www.politiebond.nl>).

³³ Het landelijk gemiddelde van alle Teams Zeden bedraagt 8,3 procent. Het ziekteverzuim van de gehele politie bedroeg in 2018 7 procent.

³⁴ TGO staat voor Team Grootschalige Opsporing en wordt als volgt omschreven: 'tijdelijke hulpstructuur, ingericht door politie en Openbaar Ministerie bij de acute aanpak van complexe rechercheonderzoeken, die door de grote maatschappelijke impact de inzet van een deskundig en omvangrijk team vereisen' (bron: <https://www.thesaurus.politieacademie.nl>).

³⁵ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornoografie Kindersekstoerisme, p. 7.

verrichten werkzaamheden onder supervisie van gecertificeerde zedenrechercheurs. Dit legt meer druk bij de gecertificeerde zedenrechercheurs.³⁶

3) Niet halen van de doorlooptijden

De politie werkt in de aanpak van zedenzaken met doorlooptijden die de termijnen voorschrijven waarbinnen de politie bepaalde activiteiten in het onderzoek dient af te ronden. Deze doorlooptijden stelde de politie samen met het OM op.³⁷ De politie heeft zichzelf opgelegd dat zij de doorlooptijden in 80 procent van de zaken moeten halen. Uit de documentatie blijkt dat het landelijk gemiddelde van de Teams Zeden hier in 2019 niet aan voldoet. Het informatief gesprek dient bijvoorbeeld binnen zeven dagen plaats te vinden (66 procent in 2019), mits dit voor het slachtoffer mogelijk is.³⁸ Wanneer een slachtoffer besluit aangifte te doen, dient dit binnen vier weken³⁹ na het informatief gesprek plaats te vinden (77 procent in 2019). Voorts dient een zaak binnen zes maanden⁴⁰ na het opnemen van de aangifte te worden afgerond door de politie (59 procent in 2019).

Bij het werken aan een zedenzaak is het 'first in first out'-principe uitgangspunt, waarbij de oudste zaak voorrang heeft op de laatst binnengekomen zaak. Daarbij geven de politie en het OM aan dat zaken waar kinderen bij betrokken zijn, zaken waarin een verdachte in beeld is die mogelijk meerdere misdrijven heeft gepleegd, mediagevoelige zaken of zaken waarin sprake is van maatschappelijke onrust prioriteit krijgen. Hierdoor kan een zaak die eerder binnenkwam alsnog langer blijven liggen. Uit de interviews met medewerkers van de Teams Zeden blijkt dat er slachtoffers zijn die aangifte doen en waarbij de verdachte bekend is, maar waar de politie er niet aan toekomt deze verdachte op te pakken en te verhoren; het komt voor dat een zaak weken, maanden of zelfs langer blijft liggen. Er zijn nog zaken uit 2017 die in afwachting zijn van afronding.

Het niet behalen van de voorgeschreven doorlooptijden verhoogt de ervaren werkdruk binnen de Teams Zeden; zedenrechercheurs krijgen er meer zaken bij dan dat zij afronden. Ook het moeten teleurstellen van slachtoffers omdat hun zaak langer blijft liggen, zorgt voor gevoelens van werkdruk bij zedenrechercheurs.

Verklaringen in de persoonlijke sfeer

Uit de gesprekken haalde de Inspectie ook een aantal meer persoonlijke elementen op die invloed hebben op de wijze waarop de zedenrechercheurs hun werk uitoefenen.

Een rode draad die de Inspectie ophaalde in de gesprekken met medewerkers van de politie is dat de zedenrechercheurs zoeken naar de balans tussen de behoeften en verwachtingen die slachtoffers van hen hebben en de mate waarin

³⁶ De Inspectie constateerde dit probleem al eerder. In 2018 voerde zij een onderzoek uit naar het opsporingsonderwijs op de Politieacademie. Hierin betrok de Inspectie ook de opleiding Handelen in Zedenzaken. De Inspectie concludeerde in haar rapport het volgende: 'De opleiding Handelen in zedenzaken is gebaseerd op de kwalitatieve behoeftestelling van de politie. De Politieacademie is echter niet goed in staat te anticiperen op de kwantitatieve behoeftestelling omdat deze onvolledig is. Tevens kan zij wegens capaciteitstekort niet volledig voldoen aan de kwantitatieve behoeftestelling van de politie.' (Inspectie Veiligheid en Justitie (2018). Handelen in zedenzaken, Onderzoek politieopleidingen 2018, p. 13-14, <https://www.inspectie-jenv.nl/Publicaties/rapporten/2019/06/24/handelen-in-zedenzaken---onderzoek-politieopleidingen-2018>).

³⁷ De normen staan beschreven in de Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme (hierna: instructie) uit 2016. Deze instructie is een afgeleide van de Aanwijzing Zeden (2016A004) van het OM.

³⁸ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme, p. 9.

³⁹ Nationale Politie (2019). Managementrapportage 20191002, p. 1.

⁴⁰ Nationale Politie (2016). Politie-instructie Zeden Kinderpornografie Kindersekstoerisme, p. 11

zedenrechercheurs hieraan tegemoet kunnen en willen komen binnen hun mogelijkheden. Daarnaast speelt op individueel niveau de afweging met hoeveel persoonlijke betrokkenheid zij invulling kunnen en willen geven aan hun zakelijke opdracht. Gezien de zwaarte van de zaken is het nodig dat de zedenrechercheurs hun professionaliteit en persoonlijk welbevinden bewaken. Dit doen zij door keuzes te maken in wat zij kunnen betekenen voor het slachtoffer.

Een andere rode draad die de Inspectie ophaalde in de gesprekken met medewerkers van de politie is dat veel zedenrechercheurs al jaren werkzaam zijn in deze functie. Dit is enerzijds positief omdat deze zedenrechercheurs veel kennis en ervaring hebben met zedenzaken en de bejegening van deze slachtoffers. Anderzijds schuilt hierin het risico dat beroepsdeformatie optreedt. Door de ruime ervaring met deze zaken en slachtoffers kan het zich voordoen dat zedenrechercheurs vooringenomen de zaak en het slachtoffer benaderen en aannames doen waardoor de zaak en het slachtoffer onvoldoende met open vizier worden benaderd. Dit kan slachtoffers het gevoel geven dat zij meer als een zaak dan als mens worden gezien.

5

Slotbeschouwing, conclusie en aanbevelingen

Slotbeschouwing

Ieder slachtoffer en elke zaak is uniek. De situatie en het gevoelsleven van een slachtoffer van een zedenmisdrif is gecompliceerd. Veelal is de verdachte van het delict een bekende (in relationele sfeer), dit maakt het gebeurde extra ingewikkeld. Tevens spelen gevoelens van schaamte en schuld een grote rol. Het geheel aan gevoelens, de impact op het leven van het slachtoffer, diens omgeving en de complexiteit van het delict, onderscheiden deze doelgroep van slachtoffers van andere misdrijven. Ieder slachtoffer neemt bepaalde behoeften en verwachtingen mee in het contact met de zedenrechercheurs. De zedenrechercheurs handelen in het contact met het slachtoffer vanuit een opdracht. Binnen de kaders van deze opdracht moeten zij rekening houden met deze behoeften en verwachtingen. Dit vraagt van de zedenrechercheurs dat zij altijd maatwerk moeten leveren. Het bieden van maatwerk in elke zaak is een complexe opgave. Het mag van de zedenrechercheurs verwacht worden dat zij zich – binnen hun mogelijkheden – inzetten om aan te sluiten op de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers.

Om aan die complexe opgave te kunnen voldoen, is het ten eerste van belang dat de zedenrechercheurs rust en ruimte hebben zodat zij op goede wijze het contact met het slachtoffer aangaan. Ten tweede is het van belang dat zij rust en ruimte hebben om te kunnen reflecteren op hun handelen. Om dit te bewerkstelligen is het onder meer nodig dat de zedenrechercheurs goed geoutilleerd zijn. Hiervoor ligt enerzijds een verantwoordelijkheid bij de zedenrechercheurs zelf om uit te spreken wat zij nodig hebben. Anderzijds ligt hier een verantwoordelijkheid bij de leidinggevenden die sturing moeten bieden op: 1) het team door de randvoorwaarden op orde te hebben; 2) het welbevinden van de medewerker en 3) de voortgang van de zaken. De Inspectie zag echter dat de zedenrechercheurs op dit moment te maken hebben met diverse leidinggevenden die op hen en op hun zaken sturen. Ook hebben deze leidinggevenden een grote 'span of control'. Daarnaast kunnen de teamchefs verder van de Teams Zeden – en dus van medewerker en zaak – afstaan wanneer zij meerdere teams aansturen. Dit komt niet ten goede aan de mate waarin leidinggevenden zicht hebben op hun medewerkers en de zaken.

Conclusie

De Inspectie concludeert ten aanzien van de centrale onderzoeksvraag *'Hoe krijgt de bejegening van slachtoffers van (mogelijke) zedenmisdriven vorm binnen de taakuitvoering van de zedenrechercheur?'* het volgende:

Zedenrechercheurs geven met de juiste intenties uitvoering aan hun opdracht. Slachtoffers kijken over het algemeen positief terug op het contact met de zedenrechercheurs. Toch hebben slachtoffers ook negatieve ervaringen in het contact met de zedenrechercheurs. Deze slachtoffers voelen zich gestuurd om geen aangifte te doen, zij voelen zich onvoldoende geholpen en verwachten frequenter op de hoogte te worden gehouden over hun zaak. Daarnaast houden zedenrechercheurs zich niet altijd aan de voorgeschreven werkwijze. Dit leidt tot frictie op drie contactmomenten:

1. Tijdens het informatief gesprek: De Inspectie concludeert dat zedenrechercheurs een bredere invulling geven aan de instructie dan deze voorschrijft. Zij bespreken de slagingskans van een zaak door de kenmerken van de zaak en het slachtoffer in de voorlichting te betrekken. Wanneer de onmogelijkheden van de zaak en de negatieve consequenties van het doen van aangifte de boventoon voeren, voelen slachtoffers zich gestuurd om geen aangifte te doen.
2. Rondom de bedenktijd: De Inspectie concludeert dat zedenrechercheurs in de contactmomenten rondom bedenktijd niet conform instructie handelen. Zij geven standaard bedenktijd mee, maken niet in samenspraak met slachtoffers afspraken en nemen na de bedenktijd niet altijd contact op met slachtoffers. Ten slotte bieden zedenrechercheurs onvoldoende concrete handvatten aan de slachtoffers die besluiten geen aangifte te doen maar nog wel een hulpvraag hebben.
3. In de periode na de aangifte: De Inspectie concludeert dat slachtoffers zich onvoldoende geïnformeerd voelen en onvoldoende persoonlijk contact ervaren. Slachtoffers verwachten meer van de zedenrechercheurs dan de instructie voorschrijft dat zij moeten doen.

De frictie tijdens deze contactmomenten ontstaat doordat de opdracht van de zedenrechercheurs, hun werkwijze en/of de behoeften en verwachtingen van slachtoffers niet op elkaar aansluiten. De Inspectie concludeert dat de zedenrechercheurs meer zicht moeten krijgen op de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers. Vervolgens dienen zij hier binnen hun opdracht op aan te sluiten en wanneer dit niet mogelijk is, dienen zij expliciet te maken tot waar hun opdracht reikt. Om zedenrechercheurs hierin te ondersteunen is het van belang dat hun werksituatie op orde is. De Inspectie concludeert dat dit op onderdelen nu niet het geval is. Dit zorgt voor risico's in de kwaliteit van de taakuitvoering en in het verlengde daarvan voor de bejegening van slachtoffers. De Inspectie doet daarom de onderstaande aanbevelingen om de taakuitvoering en de bejegening van slachtoffers naar een hoger niveau te tillen.

Aanbevelingen aan de Nationale Politie:

- Draag zorg voor het doorontwikkelen van de huidige werkwijzen rondom het informatief gesprek, de bedenktijd en de periode na aangifte op basis van de bevindingen uit dit onderzoek. Betrek hierbij nadrukkelijk hoe er meer aandacht kan zijn voor de behoeften en verwachtingen van slachtoffers.

- Pak de geconstateerde knelpunten in de Teams Zeden aan, teneinde de ervaren werkdruk bij de zedenrechercheurs te reduceren. Heb daarbij aandacht voor de bezetting binnen de Teams Zeden, de opleidingsmogelijkheden voor de zedenrechercheurs en de doorlooptijden van de zedenzaken.

De Inspectie verwacht van de politie binnen zes weken na publicatie een plan over de wijze waarop de aanbevelingen vorm zullen krijgen in concrete verbetermaatregelen. Voorts verwacht de Inspectie uiterlijk zes maanden na publicatie een rapportage over de voortgang hiervan.

Bijlage Gespreksmodel informatief gesprek

Gespreksmodel Informatief Gesprek

<i>Fase</i>	<i>Activiteit</i>
Openen	<ul style="list-style-type: none"> • Voorstellen • Noteren/verifiëren persoonsgegevens van de aangever • Informeren over audio(visuele) registratie • Mededelen mogelijkheid ambtshalve opsporing en vervolging • Uitleggen doel en procedure gesprek • Uitleggen rol vertrouwenspersoon • Mededelen strafbaarheid valse aangifte
Informatie ontvangen en verstrekken	<ul style="list-style-type: none"> • Verkrijgen spontaan verhaal (na geven instructie: alles vertellen) • Aanvullende vragen stellen naar aanleiding van onderzoeksgegevens en/of ervaring (denk hierbij aan ontstaansgeschiedenis, (digitale) sporen, FMO, opnamen foto en/of video etc.) • Vragen stellen m.b.t. verkregen informatie van derden of verstrekte informatie aan derden en oriëntatie op het onderwerp • Bespreken reden aangifte • Bespreken verwachtingen aangifte en strafproces • Uitleggen aangifteprocedure en vervolging (politieonderzoek, gerechtelijk onderzoek, rechtszitting) • Uitleggen hoorrecht/studioverhoor alleen indien van toepassing • Aangeven van alternatieven (hulpverlening, civiele procedure) • Indien (mogelijk) strafbaar feit: uitleg geven over doel bedenktijd en aanbieden bedenktijd • Mededelen indien geen strafbaar feit • Bespreken slachtofferrechten en beschermingsmaatregelen: kosteloze rechtsbijstand, slachtofferzorg en evt. mogelijkheden schadevergoeding, domiciliekeuze en straat/contactverbod
Afsluiten	<ul style="list-style-type: none"> • Aangeven wat er verder gaat gebeuren en brochure meegeven • Afspraken maken • Geven van naam, bureau en telefoonnummer van contactpersoon • Instrueren melder om geen details over de zaak naar buiten te brengen • Indien noodzakelijk zorgen voor directe opvang en/of adequaat

	<p>doorverwijzen</p> <ul style="list-style-type: none">• Doorverwijzen naar Slachtofferhulp Nederland
--	---

Bijlage

Afkortingen

DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
HZZ	Handelen in Zedenzaken
OM	Openbaar Ministerie
RPU	Regeling Partiële Uittreding
TGO	Team Grootschalige Opsporing

Missie Inspectie Justitie en Veiligheid

De Inspectie Justitie en Veiligheid houdt voor de samenleving, de ondertoezichtgestelden en de politiek en bestuurlijk verantwoordelijken toezicht op het terrein van justitie en veiligheid om inzicht te geven in de kwaliteit van de taakuitvoering en de naleving van regels en normen, om risico's te signaleren en om organisaties aan te zetten tot verbetering. Hiermee draagt de Inspectie bij aan een rechtvaardige en veilige samenleving.

Dit is een uitgave van:

Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Turfmarkt 147 | 2511 DP Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
[Contactformulier](#) | www.inspectie-jenv.nl

Mei 2020

*Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.
Vermenigvuldigen van informatie uit deze publicatie is toegestaan,
mits deze uitgave als bron wordt vermeld.*